

DE POSTRIJDER

DER PROVINCIE LIMBURG

WEEKBLAD VERSCHIJNENDE ELKEN ZATERDAG

BUREAU & REDACTIE :
DRUKKERIJ COLLEE
ROULIERENWAL (Steedenpoort)
— TONGEREN —
Postчек № 84855. — Telefoon 12.

AANKONDIGINGEN.

rijs per regel fr. 1,00
aschen Allerlei en Provincie-
nieuws, volgens overeenkomst.
KLEINEAANKONDIGINGEN :
na 1 tot 4 regels fr. 3,50
Ike regel meer fr. 0,75

St-Jan de Dooper.

« Wijn en bedwelmden drank zal ij niet drinken » zoo had de Engel des leeren aan Zacharias voorged. aanaande Joannes. Daarom werd St-Jan skozen als bijzonder beschermheilige oor de onthouders.

Die onthouding van wijn en bedwelenden drank was echter bij hem maar na bepaalde vorm van onthechting. Vant St-Jan wordt ons in het Evangelie uitgebeeld als een volmaakt voorbeeld van verstorvenheid op alle gebied. Omdat hij aan de genotzucht een plaats gunde in zijn eigen leven, on hij ook met recht ingaan tegen de twassen der genotzucht van zijn tijd. Omdat hij zelf een ruw kleed van emelshaar droeg om de lenden, omdat ij zijn lichaam enkel voedde met wat prinkbanen en wilden honing, mocht ij zeggen : « Brengt waardige vrucht an boetvaardigheid voort » en « wie wec kleeders heeft, deele met iemand ie or geen heeft, en wie voedsel heeft, oo evenzoo. »

Door onze Sobriëtasbeweging en door nzen Gebed- en Boetebond willen wij agaan tegen één der voornaamste itingen der moderne plezierkoorts : et alcoholisme. In dien harden strijd ulien we slechts dan blijvende resulta- en mogen boeken, wanneer wij, naar onnes' voorbeeld, ons zelf kunnen erzaken in alles wat een volmaakt televen eenigszins in den weg staat.

Die onthechting worde niet beperkt ot het zinnelijke, tot het lichaam. Geest n wil ook moeten los van ons zelf, om rij te kunnen opvliegen naar boven. aten wij toch niet denken dat wij om iet offerje van de geheelonthouding ets meer zouden waard zijn. Want : wij zijn niet waardig dien riem van zijn andelen los te maken. »

Joannes, help onze onthouders te vorden : verstoven nederige apostelen van Jezus' rijk. Help ze steeds « kleiner vorden, opdat Hij grooter zou worden ! »

J. V. G.

S' JANSDE, 1936. I.

ST-JANS VUUR.

(24 JUNI.)

Men maakt hedendags nog Sint Jans vuur te Kortrijk, te midzomer, op Sint Jan Baptistendag ; men dans en men zingt erbij oude volksliederen.

Nu zit de zonne
hooge in den hemelstoel,
Nu zit de zonne
hooge over al.

Haalt hout en helpt ons,
hoopt het te gare alhier ;
haalt hout en helpt ons
mede, allemaal !

Vliegende vlamme,
vlerke van 't zonnewiel,
vliegende vlamme,
vlucht in den hoop !

Ziet, hoe de vlamme bijt ;
Ziet, hoe heur tonge laat ;
Ziet, hoe de vlamme bijt ;
binnen in 't hout !

Haalt hout en helpt ons,
hoopt het te gare alhier ;
haalt hout en helpt ons
mede, allemaal !

Danst nu den zomerdans ;
danst door de vlammen heen ;
danst nu den zomerdans,
gij, gasten, te gaar,
gij gasten, te gaar !

Haalt hout en helpt ons,
hoopt het te gare alhier ;
haalt hout en helpt ons
mede, allemaal !

Laat ons een lieken,
dansend den zomerdans
laat ons een lieken
zingen daartoe !

Zoo zal, eer 't avond wordt,
lentig ons zomervuur
spaken en spaken, om-
hooge in den hemel slaan,
en leve Sint Jan !
Hoe langer
hoe langer
hoe langer
hoe langer
ja, leve Sint Jan !

Haalt hout en helpt ons,
hoopt het te gare alhier ;
haalt hout en helpt ons
mede, allemaal !

Ziet hoe de sterren
diepe in den hemel daar,
lonken en linken
naar ons gedaen !

Stokken en sterren,
heerdvuur en hemelvuur,
harten die jong zijt,
al ondereen
eer wij gaan slapen,
nog eens geroepen nu :
Leve Sint Jan !

Haalt hout en helpt ons,
hoopt het te gare alhier ;
haalt hout en helpt ons
mede, allemaal !

Feb. 94.

GUIDO GEZELLE.

De Sint Jansvuren

BIJ HET GEDICHT VAN GUIDO GEZELLE

Verdwijning van het gebruik.

In Limburg is het gebruik der Sint Jansvuren verdwenen. Moet men het betreuren ? Een dichtersnatuur kan het betreuren, zoals blijkt uit het gedicht van Guido Gezelle hierboven afgedrukt. (1) Maar het verdwijnen van het feest is eerder een bewijs, dat het Christendom in onze gewesten volledige beslag legde op de harten, op de gebruiken dan elders. Wel zijn de najarsfeesten ter eere van het vuur, anders gezegd de St-Martensfeesten bestaan gebleven, doch 'leze duurden ook elders en gelijktijdig met de zoogezegde Sint Jansvuren voort. We spreken thans alleen over deze laatste vuurfeesten.

Want het gaat hier om Vuur- of Zonnefeesten. We ontleenen desaanvangende eenige bijzonderheden aan het werk van J. G. Frazer, « De Gulden Twiig ». (2)

De Halfzomer-Vuren.

« Het seizoen wanneer deze vuurfeesten meest algemeen, door gansch Europa heen, gehouden werden is de zomer-zonnestilstand, dat is de vooravond van Halfzomer (23 Juni) of de dag van Halfzomer (24 Juni). Een flauwe tint van Christendom is daaraan gegeven, geworden door den Halfzomerdag naar St-Jan den Dooper te noemen. Maar we kunnen er niet aan twifelen dat de viering opklimt tot lang voor het begin onzer tijrekening.

De zomer-zonnestilstand of Halfzomerdag is het groote keerpunt in de loopbaan der zon. Dan, na van dag tot dag haar kring hooger en hooger aan het hemelgewelf beschreven te hebben, houdt de zon op te klimmen, en van dan, af keert zij op haar kringen in de hemelbaan achterwaarts. Dit openlijk moet door de menschen, wanneer zij begonnen den loep der hemellichamen aan het firmament waar te nemen, met angst beschouwd worden. Daar de menscheit toen nog leeren moest, dat ze machteloos was tegenover de groote omwentelingen der natuur, kan ze op het gedacht gekomen zijn, dat er hulp kon geboden worden aan de zon, bij haar schijnbaren achteruitgang, dat men haar kon steunen, en de verminderde vlammen van haar rooden vuurbol kon heropwekken. In soortgelijke gedachten kunnen de halfzomerfeesten van onze Europeesche landbouwbevolking hun oorsprong gevonden hebben.

Verbreiding in Europa.

Doch welke ook de oorsprong geweest is, deze feesten hebben zich verbreid over heel ons werelddeel : van Ierland in het Westen tot Rusland in het Oosten en van Noorwegen en Zweden in het Noorden tot Spanje en Griekenland in het Zuiden.

Hoe gevierd voorheen ?

Volgens een midde-eeuwsch schrijver hadden de halfzomerfeesten drie voornaamste uitingen : de vreugdevuren, de processies met toetsen door de velden, en de gewoonte van een wiel voort te rollen. Hij verhaalt ons verder dat de jongens beenderen en vuilnis van verschillende aard verbranden om een vuilen rook voort te brengen. Deze rook verdreef zekere schadelijke draken, die rond dezen tijd door de zonerhingen opgewekt in de lucht tot parijs overgingen en de rivieren en bronnen vergiftigden door hun zaad erin uit te storten. Hij legt de gewoonte van het voortwentelen van een wiel uit als een voorstelling van het feit, dat de zon die nu haar hoogtepunt op de ekkliptiek bereikt heeft, voortaan begint af te dalen.

Vreugdevuren.

Een schrijver uit de eerste helft der 16e eeuw (3) leert ons dat bijna in ieder dorp of stad van Duitschland openbare vreugdevuren ontstoken werden op den vooravond van St-Jansfeest. Jong en oud, van beide geslachten, vergaderden daarrond en brachten den tijd door met dansen en zingen. Het volk bij deze gelegenheid droeg kranzen van slaem en ijskerkruid (verbena) en ze beschouwden het vuur door bundels van blauwe ridderspoor die zij in de hand hielden, meenende dat deze praktijk hun vuur gij truf van het jaar geseende ogen gij

verzekeren. Iedereen die heenging wierp zijn aksen en ijskerkruid in het vuur zeggende : « Moge al mijn tegespoed heengaan en hiernede opbranden ».

Het vuurwiel.

Te Nieder-Konz, (4) een dorp gelegen op een heuvel die de Moezel beheerscht, werd het Halfzomerfeest gevierd als volgt. Een zekere hoeveelheid stroo werd bijeengebracht op den top van den steilen Stromberg Heuvel. Elke inwoner of ten minste elk huishouden moest zijn aandeel stroo voor den hoop leveren. Bij het vallen van den nacht vergaderden alle mannen en jongens op den heuveltop. De vrouwen en meisjes mochten hen niet vervoegen, maar moesten plaats nemen bij een zekere bron, halverwege de helling. Op den top stond een groot wiel, geheel beboden met het stroo dat door de dorpelingen gezamenlijk geleverd werd. De rest van het stroo was tot fakkels verwerkt. De as van het wiel stak weerszijds ongeveer drie voet vooruit, en leverde zoo handvatfels aan de jongulgen die het rad zouden sturen bij zijn beedervart. De meier of burgemeester van het naaizijnde stadje Sierk, die altoos een korf kerkam bekam voor zijn diensten, zat het teeken : Een vlamme toorts werd tegen het wiel aan gehouden, en als net rad in v'am raakte, grepen twee sterkgebende en smelvoetige knapen de handvatfels van het wiel en begonnen ermee de helling af te hollen. Een groot geschreeuw ging dan op. Iedere man en iedere jongen beewog zijn brandende fakkel in de licht, en trachtte ze brandend te houlen, totdat het wiel tot beneden den heuvel gerold was. Het groot doel van de jongelingen die het wiel stuurden was het vlamme in het water der Moezel te storten. Maar ze gekuuten zelden in hun pogingen, want de wijngaarden die een groot deel der helling bedekken hinderden hun daling en dikwijls wa het wiel uitgebrand alvorens de rivier te bereiken.

Wanneer het wiel bij de vrouwen en meisjes aan de bron voorbijrolde verbleven zij vreugdekreten waarop de mannen op den top van den berg antwoordden. De uitrepen werden beantwoord door de inwoners van de naburige dorpen, welke het tooneel van hun heuvels op den tegenoverliggenden oever van de Moezel waarnamen. Indien het vuur wiel met succes tot op den cever der rivier gebracht werd en in het water gedooft, dan verwachtte het volk dat jaar een overvloedigen oogst, en de inwoners van Konz hadden het recht een voeder witten wijn van de omringende boomgaarden op te eischen. Anderszins, meenden zij, dat zoo zij verwaarloosden de ceremonie te vieren, het vee zou aangedaan worden door d'illigheid en stuipen en in de stallen zou dansen ».

Tusschenkomst van bijgeloof.

Het spel in zijn eigen is gansch onschuldig ; doch men merkt reeds de tusschenkomst van het bijgeloof « het gebruik van zekere teekenen tot een werk waartoe ze geen kracht hebben, noch door zichzelf, noch door de instelling van God of van de H. Kerk », zoals de Catechismus het uitdrukt. En treffender zou dit zijn indien de plaatsruimte ons toeliet de reeks der bijgeloovigheden in verband met de St-Jansvuren op te sommen. We zouden dan vooral drukken op de gebruiken die bijgeloof en wreedheid verbinden. In het verre verleden zien we zelfs de wreedde menschenoffers in verband met de Vuurfeesten voor ons ten toorsel verschijnen.

Zonnewendfeest in Duitschland.

Men late dus aan de nieuwe Duitsche jeugd het voorrecht de herleving van de zonnewendfeesten te behartigen, zoals blijkt uit onderstaande mededeeling : « De Hitlerjeugd heeft in geheel Duitschland in den nacht van Zaterdag op Zondag 10.000 vuren ontstoken ter viering van het oude Germaansche zonnewendfeest ».

Geen bepaald Germaansch feest.

Vooreerst, zoals men hooger gezien heeft, het gaat hier niet om een specifiek « Germaansch » feest, vermits de Vuurfeesten zich over het heel Europeesche werelddeel uitbreiden. Zelfs daarbuiten.

Zeer merkwaardig is het ontsteken van vreugdevuren op den Halfzomerdag of Halfzomeravond in Noord Afrika, waar deze praktijk ver verspreid is bijzonder in Marokko en Algerie. Het is een gemeen gebruik bij de Berberis, alsook bij vele Arabieren en Arabisch-sprekende stammen. In deze streken wordt de Halfzomerdag (24 Juni, oude stijl) al ansara (de helpers) genoemd. De vuren worden ontstoken in opene plaatsen, aan de kruiswegen, in de velden en soms op dorrehevelen. De menschen plaatsen zichzelf en vooral hun kinderen in der rook, en drijven deen naar hun fruitboomen en oogsten. Ook springen zij door de vuren. Op sommige plaatsen moet dit sevensmaal gebeuren. Deze en andere gebruiken stemmen overeen met die door de

geschiedenis en de folklore voor onze gewesteeboekt.

De viering van een halfzomerfeest bij de Mohammedanen is bijzonder merkwaardig, omdat zij gebruik maken van den maankalender, waarin geen rekening genouden wordt met de vaste tijdstippen van het zonnejaar. « Dit feit alleen reeds, schrijft Frazer, toont dat bij de Mohammedaansche volkeren van Noord Afrika, evenals bij de Christen volkeren van Europa, het halfzomerfeest gansch onafhankelijk is van den godsdienst, die door het volk beleeden wordt, en een overblijfsel is van een veel ouder heidendom ». (5)

Het oordeel van S. Eligius (588-659).

De kerstening of verchristelijking van zekere heidensche gebruiken was het geschikte middel om een draagbaren toestand te scheppen in de nog barbaarsche middens, waarin de beschavers van ons land, de heiligen, optraden. Maar zij wenschten lovend- of uitroeiend der heidensche gebruker. Daarvan vinden wij een sprekende getuigenis bij St-Eligius een heilige die in alle opzichten groot moet heeten want « zijn naam blijft volksliefde (Sint Looie), en herinnert een leven van werkzaamheid, van strijdende deugd en van diensten aan de menscheid en aan de kunsten bevezens. (6) Welnu van St-Eligius vinden wij een sermooen dat ons duidelijk toont, hoezeer hij de toen geldende praktijken verafschuwde. Voor zijn kunstenaarsoog evenmin als voor zijn naastenliefde vinden zij geen genade. Ziehier hoe hij zich uitdrukt :

« Dat geen Christen in de Vuren (puras) geloof stelde, noch daarbij aan de zangen deelname, want het zijn duivelsche werken ; dat niemand op het feest van St-Joannes of op hetzelfde welke plichtigheden van heiligen den zonnestilstand bij middel van dansen, springen, samenzangen of duivelsche ranteiken viere. . . . »

« Dat geen Christen aan (heidensche) kapellen, aan rotsen, aan bronnen, aan boomen, aan huisjes of aan kruiswegen lichten ontsteke of wenschen ga uitdrukken. . . » (7)

Ingrijpen van de overheid.

Weltra steunde de burgerlijke overheid het optreden der bisschoppen zoals blijkt uit een edict van koning Karloman van 742 en uit de « Lijst der heidensche superstities » door het concilie van Leptinas (Les Estines in Henegouw in 743 opgesteld, en de stellig verboden wordt : De igno friente de ligno, id est Nodfir. Vertaald luidt dit : Over het vuur dat men bij vrijwing uit hout doet ontstaan, 't is te zeggen Noodvuur ». Dat door dit Noodvuur het St-Jansvuur aangebond wordt blijkt uit meerdere plaatsen van schrijvers. Dit aantoonen zou ons thans te ver voeren.

G. S.

(1) Wij gaven nog een ander gedicht van den grooten Vlaamschen bard, over de St Jansvuren. — met een verklarend artikel daarbij — in « Postrijder » van 29 Juni 1935.

(2) J. G. Frazer, The Golden Bough, London Macmillan, 1922, pp. 622-623. We bedienen ons van de verkorte uitgave. Het volledige werk telt 12 boekdelen, prijs 1200 fr.

(3) Sebastian Frank, Weltbuch, Vergl. J. Grimm, Deutsche Mythologie, 4te Aufl. (1875), p. 514-515.

(4) Nieder-Konz, ligt in Lotharingen tusschen Sierk en de zuidelijke grens van het groot hertogdom Luxemburg, te N. O. van Diedenhoven (Thionville).

(5) J. G. Frazer, gecit. werk, p. 632.

(6) P. Larousse, Diction. Universel, t. VII, p. 383.

(7) d'Achery, Spiciliegium, t. V, (Paris, 1661), p. 215.

De Vrees bij Kinderen

Een werk van geduld.

Herhaaldelijk heeft men raadgevingen vooruitgezet om de vrees bij kinderen te keer te gaan. Vooral de vrees voor de duisternis. Men verliest echter dikwijls uit het oog dat we door talloze kleinigheden den angst der kinderen in de duisternis moeten trachten uit te roeien en dit veronderstelt geduld. Van een anderen kant moet men zich niet inbeelden dat er een middel bestaat om die vrees in eens weg te nemen.

De fantasie en de verlichting.

De kinderlijke fantasie is bijna onbegrensd en kan in de dansende schaduwen die een fikkerende kaarsvlam op den wand doet spelen de wonderlijkste gestalten zien. Beter is het daarom in de kinderkamer een zacht licht te gebruiken dat geen schaduwen werpt.

Afzondering in het duister.

Natuurlijk is het ook verkeerd het kind met verblijf in het donker als straf te dreigen. Is het kind van natuur vreesachtig dan zullen dergelijke bedreigingen den angst nog vergroeten. Erger is het nog wanneer de straf werkelijk wordt uitgeoerd en men het in een donkere plaats of in den kelder opsluit. Dit kan onberekenbare gevolgen hebben op den zieltoestand van het gestrafte kind. Vermits de doedgewoone gijet in de

keuken voor de onwillige kleinen al de eigenschappen kan bezitten van een donker kelder.

Geen spookverhalen.

Spoken, duivels en andere zwarte dingen mogen in de verbeelding van het kind niet anders dan op een vroolijke, onschuldige manier ingang vinden. Door de kinderen nooit bang te maken noch vrees aan te jagen, door het te doen alsof de woorden angst en vrees niet bestaan, zullen we ze het bang-zijn in het donker van zelf doen vergeten.

Kinderen bij spel niet vreesachtig.

Zijn kinderen van natuur niet vreesachtig ? Er zijn ouders genoeg die beweren dat dit niet of althans niet noemswaardig het geval is, maar dat wij, volwassene, hun het bang-zijn leeren. Ze kennen 'toch in hun spel ook geen vrees en zien daar pergens gevaar. . . . zelfs wanneer het daar werkelijk dreigend aanwezig is. Een feit is het, dat we door onze eigen houding tegenover de kinderen, door de vrees als deze er wel is, niet aan te wakkeren maar weg te praten, we veel kunnen bijdragen om ze van hun bang zijn te genezen.

De Kraai met Pauwenpluimen versierd.

Een pauze die ruifde liet haar veeren hier

[en daar :
Een domme kraai werd dit gewaar,
En ging zich met de pluimen sieren.
Dus opgetoed en fier, gaat ze onder pauwen

[staan,
En meent zich nesen puik van alle vleugeldieren.
Maar iemand kent haar straks : het spel is
[nu verraan.

De pauwen glijns bijgelopen,
Omringen haar ; zij wordt geplukt,
En moet wel schande en amaad haar zottigheid

[bekopen :
Al 't vreemd sieraad wordt uitgerukt ;
Het kraaienvolk kwam zelfs met schimpen haar
[begroeten.

Daar loopen kraaien op twee voeten
Die stelen menig schoon gepis,
En zijn op kost van andren wijfs.
Men kan ze links en rechts ontmoeten ;
Mijn teggen baar' hun geen verdriet.
Ik houd mij stil, dat raakt mij niet.

S. M. CONINCK.

(Naar La Fontaine).

VERKLARING. — Er zijn menschen die zich het werk van anderen aaneigen, vooral het werk op verstandelijk gebied voortgebracht, « die stelen menig schoon gepis », en die, zóó « geschminkt » met snerheid op het tooneel verschijnen ! Maar er zijn steeds lieden die beter weten en die de ten onrecht aangeeigende werken of verdiensten lyk valsche pluimen afrukken. Om dit tooneel aanspouwelijk voor te stellen laat de dichter de zwarte kraai en de heerlijk gepluimde pauze optreden.

Groote Gebeurtenissen

In rangorde van belang moeten we de gebeurtenissen als volgt voorstellen :
1) Eerst de internationale moeilijkheden, die menige duisterheden aanbieden en waardoor de binnenlandsche vraagstukken ook beheerscht worden.

2) De werksakingen, die reeds een paar weken lang het maatschappelijk leven ontverderden, doch nu langzamerhand afnemen.

3) De bijeenkomst der Kamer van Volksvertegenwoordigers en van den Senaat, waar men het programma der nieuwe Regeering te aanhooren kreeg.

Wij kunnen over deze groote gebeurtenissen niet in dit nummer uitwiden en bepalen ons met het Programma der nieuwe Regeering beknopt aan te geven. Wij komen echter wel op die groote kwesties weer.

HET PROGRAMMA DER NIEUWE REGERING VAN ZEELAND.

Vergadering der Kamer van Volksvertegenwoordigers.

De nieuw gekozen Kamers zijn te zamen gekomen op Dinsdag 23 dezer. M. Camille Huysmans, een Limburger, werd met 116 stemmen op 162 tot voorzitter gekozen. Daarna werd M. Marek, katholiek, tot eerste ondervoorzitter verkozen. Als 2e ondervoorzitter werd M. Mundeleer benoemd. Dan worden MM. Van Belle en de Kerchove d'Exaerde als 3e en 4e ondervoorzitters uitgeroepen.

Op Woensdag, 24 Juni, trad M. Van Zeeland voor de Kamer op en las het nieuwe, veel omvattende regeeringsprogramma voor. Dit kan als volgt worden samengevat :

Verruiming der sociale wetgeving.

Betaalde verlofdagen. Heraanpassing der gezinsvergoedingen. 40 uren week in sommige nijverheden. Algemeen maken der partake commissies. Waarborging der agr